

21. ОРГАНІЧНЕ ВИРОБНИЦТВО — ТЕНДЕНЦІЯ СУЧАСНОГО РОЗВИТКУ АПК УКРАЇНИ

Г.О. Кундєєва, канд. екон. наук

Національний університет харчових технологій

Вирішення виробничих, соціальних і економічних проблем сучасної України має базуватися на концепції «зеленої економіки», яка стосується і підприємств АПК —

перехід на органічне виробництво продуктів харчування. Органічне землеробство дозволяє досягти одночасно трьох соціально та економічно значущих результатів: забезпечує більш повну зайнятість сільського населення; забезпечує високу прибутковість аграрного сектора — в 3-10 раз прибутковіше традиційного сільськогосподарського виробництва за рахунок більш високих цін на продукцію; зберігає навколишнє середовище і традиційні підвалини суспільства.

Як і в усьому світі, ринок органічних продуктів в Україні повільно, але впевнено зростає. На сьогоднішній день обсяги продажів органічного харчування в нашій країні оцінюються в \$ 4-5 млн. з потенціалом щорічного приросту в 80-100 %. Така сума — не більше 1 % всього обсягу реалізованої в Україні сільськогосподарської продукції. Аналогічний відсоток такі продукти займають і в валовому зборі врожаю — близько 30-40 тис. т, в той час як в Європі — мінімум 6-7 % всього споживання [1]. Рішення українців про перехід на органічні продукти харчування залежить, насамперед, від матеріальної можливості платити більше за більш якісні продукти і від розуміння переваг органічних продуктів перед неорганічними для зміцнення власного здоров'я. Близько 60 % українців готові перейти на органічні продукти харчування, якщо їх вартість буде перевищувати вартість стандартних продуктів на 10-25 %; якщо ж їх вартість буде вище на 25-40 %, то кількість потенційних споживачів знизиться до 47 % українців [2]. Основними споживачами органічних продуктів харчування є освічені люди, молоді сім'ю з дітьми, жителі міст.

Екологічно чисті і безпечні продукти харчування, які колись складали раціон кожного жителя Землі, зараз модний і досить недешевий тренд. І причина цього — вартість виробництва органіки, яка перевищує вартість виробництва стандартної сільськогосподарської продукції на 30-70 %. За європейськими нормами націнка на органічну продукцію є виправданою в розмірі 20-30 % за рахунок ускладнення зберігання. Однак унаслідок ще не повністю сформованого попиту на органіку в Україні, в ціну готової продукції входять і такі витрати як страховка від не реалізації товару. Внаслідок цього кінцева націнка може досягати 100 %. Для порівняння, ціна звичайного молока в торгових мережах становить приблизно 10 грн., а ціна «органічного» — 16-20 грн., кілограм «органічного» м'яса — 140 грн., тоді як кілограм звичайного м'яса — 60 грн. На думку експертів ринку органічної продукції, в Україні найбільш популярним продуктом є органічне молоко [3].

Для того, щоб сектор органічної продукції розвивався активніше, необхідно починати формування попиту на дану групу товарів. Необхідно підвищити поінформованість споживачів про користь органічних продуктів за допомогою соціальної реклами. Людина повинна розуміти, за що вона сплачує таку ціну. Попит на органічну продукцію в Україні зростає повільно і головними чинниками є низька платоспроможність населення та недостатній рівень поінформованості про переваги органічної продукції. Необхідно відзначити, що великі супермаркети («Сільпо», «Метро» та «Мегамаркет») пропонують органічну продукцію, здебільшого імпорту. Це обумовлюється тим, то на сьогоднішній день більшість вітчизняних виробників органічної продукції — невеликі виробництва з переробки та фермерські господарства, які стикаються з проблемою дистрибуції своєї продукції.

Щоб реалізувати органічну продукцію, необхідно пройти сертифікацію. В січні 2014 року в силу вступив Закон України «Про виробництво та обіг органічної сільськогосподарської продукції та сировини», проте вже через кілька місяців Мінагрополітики ініціювало внесення змін до нього для врегулювання

деяких правових колізій. Причиною тому послужили різні підходи до тлумачення окремих положень Закону, у тому числі технічних регламентів виробництва органічної продукції, а також численні звернення виробників товарів даної категорії і громадських організацій.

За даними аналітичних компаній (Держкомстат України не займається статистикою даної продукції) 200 компаній-виробників вже сертифіковані за європейськими стандартами, тобто можуть продавати власну продукцію з мінімальним вмістом генномодифікованих організмів, пестицидів та інших неорганічних елементів. Але, необхідно підкреслити, що для більшості дрібних виробників це процедура занадто складна. Однією з вагомих статей витрат виробників органічної продукції виступає вартість сертифікації, яка може варіюватися від 2,4 до 25 тис. грн. (ціна залежить від виду продукції та обсягів виробництва) [3].

Структура виробництва органічної продукції в Україні у 2012 році була наступною: засоби захисту рослин та добрива — 3 %, тваринництво — 7 %, переробка — 20 % і рослинництво — 70 % [4]. Динаміка зміни розміру угідь, зайнятих під виробництво органічної продукції і кількості підприємств представлена в табл. 1.

Таблиця 1. Динаміка органічного землеробства в Україні за 2002-2012 гг.

Роки	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012
Розмір площі (тис. га)	164.50	239.50	240.00	241.90	242.00	249.90	269.90	270.10	270.20	270.30	278.80
Кількість підприємств	31	60	70	72	80	92	118	121	142	155	164

Складено автором на основі [4].

Близько 80-90 % всієї продукції, виробленої в Україні, експортується. Велика частина органічної продукції, виробленої на території України, йде на експорт. В основному це сировина: зернові, бобові, олійні культури. В Україні частка продажів органічної продукції поки не перевищує 1 % від загального обсягу сільськогосподарської продукції. Для порівняння в Європі це співвідношення становить 5 %, причому зростання споживання органічної продукції становить 8-11 % на рік [2]. Ринок органічних продуктів приваблює інвесторів високою рентабельністю, яка становить від 30 %, а також ненасиченим внутрішнім ринком і зростаючим попитом. У виробництві органічної продукції зацікавлені вітчизняні інвестори, але її активний розвиток та високий рівень дохідності залучають і іноземних інвесторів, тому що ринок органічної продукції ще не насичений, а основні гравці на ньому не сформувалися. В теж час Україна має особливі переваги — низький рівень використання пестицидів і хімічних добрив, істотна частка малих ферм, доступність сільськогосподарської робочої сили і експортна привабливість (сусідство з Європейським Союзом, з найбільшим ринком збуту органічних продуктів харчування, що розвивається величезними темпами). Саме дані переваги необхідні для переходу на збалансоване і органічне сільське господарство, яке забезпечить:

- поступове всебічний розвиток сільського господарства України;
- розвиток новітніх технологій органічного землеробства з використанням існуючого передового світового досвіду;

- розвиток власної системи сертифікації органічних продуктів в державі;
- покращення не тільки якості сільськогосподарської продукції на поле, а й доведення цієї продукції та продуктів її переробки до стандартів, прийнятих у європейських країнах;
- розвиток маркетингу органічної продукції;
- здійснення постійного професійного моніторингу тенденцій розвитку ринку органічної продукції (попит, пропозиція, ціна);
- формування та розвитку внутрішнього ринку української сертифікованої органічної продукції шляхом створення спеціалізованих магазинів, центрів здорового харчування та спеціалізованих відділів у існуючих торгових мережах.

ЛІТЕРАТУРА

1. Государство берет под контроль рынок органического производства. Электронный ресурс — Режим доступа: <http://sevorganic.org/organic-pod-kontrolem>.
2. Официальный сайт Вита Нони. Электронный ресурс — Режим доступа: http://vitanoni.net/modules/newscore/news.php?category_id=1.
3. Официальный сайт Электронный ресурс — Режим доступа: <http://www.mayger.ua/ru/analitika/perspektivy-razvitiya-rynka-organicheskikh-produktov-ukrainy>.
4. Официальный сайт Федерация органического движения Украины. Электронный ресурс — Режим доступа: <http://organic.com.ua/ru>.